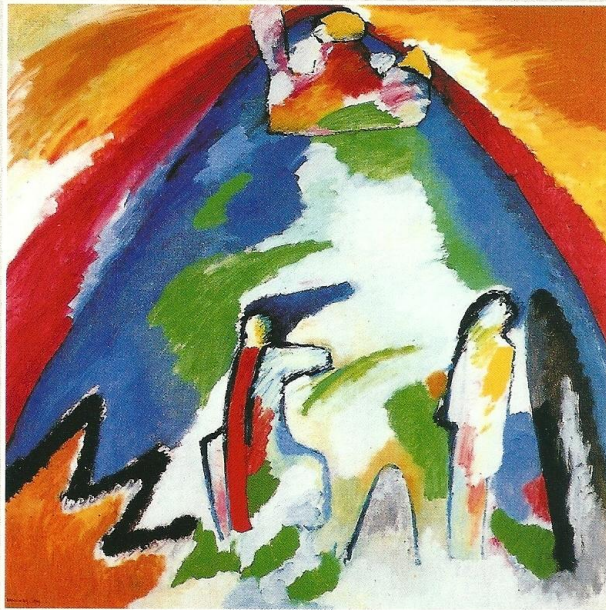

Verwerkingsopdrachten

bij de 1e en 2e druk van

Leerkracht op een vrijeschool

Bert Kraai

P E N T A G O N

Inleiding

Vanaf de derde druk heb ik na ieder paragraaf enkele verwerkingsopdrachten toegevoegd. Ga hierbij als volgt te werk. Neem tijdens het lezen van een paragraaf waar wat dit met jou doet: wat raakt je, waar word je enthousiast van, waar zou je iets mee willen? De daarop aansluitende verwerkingsopdrachten kunnen jou helpen bij het maken van een volgende stap in jouw ontwikkeling als leerkracht op een vrijeschool.

Deel 1 In gesprek

1.1 De intentie maakt het verschil

Verwerkingsopdrachten

1. Wat raakt jou in dit interview?
2. Wat is jouw intentie bij het lesgeven, waar streef je naar?
3. Wat herken je van de pedagogische hoofdwet van Rudolf Steiner in jouw omgang met kinderen?
4. Welke van de genoemde verschijnselen herken je bij kinderen als deze pedagogische hoofdwet *niet* wordt gevolgd? Heb je wellicht nog aanvullingen?
5. Hoe spreek jij hoofd, hart en handen aan in jouw lessen?
6. Wat weet je over het vrijeschoolleerplan?
7. Herken jij iets van een spanningsveld tussen de eisen van de overheid/inspectie en wat de leerlingen eigenlijk nodig hebben/vragen?

1.2 De moed om opvoedkunstenaar te zijn

Verwerkingsopdrachten

1. Wat raakt jou in dit interview?
2. Waarin ben jij een opvoedkunstenaar, waarin ben jij scheppend bezig?
3. Waarin heb jij onlangs moed getoond in jouw lessen? Hoe pakte dit uit? Wat heb je nodig om dit vaker te doen?
4. Het aanleren van docentvaardigheden gaat in 4 fasen:
 - a. onbewust onbekwaam
 - b. bewust onbekwaam
 - c. bewust bekwaam
 - d. onbewust bekwaam

Rik de Ridder adviseert om in die laatste fase te gaan vertrouwen op je intuïtie.

Wat herken je hiervan al in jouw lespraktijk?

5. Welke ontwikkelingen zie je in de tekeningetjes van Joseph Beuys?
6. Rik de Ridder beschrijft dat zijn lessen een werkplaats zijn waarin kinderen zichzelf en elkaar tegen komen en waar zij met vallen en opstaan hun eigen problemen leren oplossen. Wat herken je hiervan in jouw lespraktijk?
7. Rik adviseert om energie te halen uit je onderpool. Hoe ziet dit er voor jou uit? Waar haal jij je energie vandaan?

1.3 Levende levendige levenslessen

Verwerkingsopdrachten

1. Wat raakt jou in dit interview?
2. Wat herken je in de lijfspreuken van Inge Haagsma?
3. Neem één kind voor je die jou voor een raadsel plaatst. Wat heeft dit kind van jou nodig?
4. In welk van de genoemde aspecten van de menskunde zou jij je verder willen verdiepen?
5. Wat vind jij leuk om te doen met leerlingen? Waar word jij enthousiast van?
6. Welk verhaal blijft jou inspireren?
7. Volgens Inge Haagsma dienen lessen op een vrijeschool sociaal kunstzinnig te zijn: beweeglijk, interactief en de verbeelding aansprekend. Wat herken je hiervan in jouw lessen?

1.4 Visie

Verwerkingsopdrachten

1. Wat raakt jou in dit interview?
2. Hoe ben jij zelf met de vrijeschool in aanraking gekomen?
3. Hoe ziet jouw lokaal er uit? Welke lesmaterialen gebruik je?
4. Stel jij mag zelf een nieuwe vrijeschool oprichten. Welke 3 aspecten zou je dan overnemen van je huidige school en wat zou je beslist anders doen?
5. Ivonne Verschuur vertelt dat het voor haar belangrijk is om vanuit een duidelijke visie les te geven. Probeer jouw eigen visie eens kort te omschrijven: wat streef je na bij het lesgeven?
6. Over welke pedagogische vraag zou jij graag eens met jouw collega's van gedachten willen wisselen?
7. Zou jij je verder willen verdiepen in de vrije opvoedkunst en wat heb je daarvoor nodig?

1.5 Het in praktijk brengen van de antroposofie

Verwerkingsopdrachten

1. Wat raakt jou in dit interview?
2. Wat betekent 'antroposofie' voor jou, welk beeld roept dit bij jou op?
3. Waar kun jij van harte 'ja' tegen zeggen?
4. Wim van Boxtel hecht veel waarde aan het als organisatie en als individu verbinding zoeken met de achtergronden van de school. Welke ruimte wordt hiervoor in jouw school geboden? Welke initiatieven neem jij zelf?
5. Wat zie jij als leerlingen jou een spiegel voorhouden? Waar ben je tevreden over en waarin heb jij jezelf te ontwikkelen?
6. Welke bijscholing kun jij gebruiken?
7. Waar/hoe vind jij innerlijke harmonie om vanuit te kunnen werken?

1.6 Persoonlijkheid

Verwerkingsopdrachten

1. Wat raakt jou in dit interview?
2. Jos Erps vertelt dat hij zich door leerlingen laat uitnodigen om iets van zijn maatschappelijke en sociaal-culturele ervaringen met hen te delen. Wat heb jij kinderen hierin te bieden?
3. Welke antennes heb jij uitstaan? Wat kun jij goed bij leerlingen waarnemen?
4. Als jij in de spiegel van je eigen ego kijkt, waar kun je dan om (glim)lachen? Wat zijn jouw zwakke plekken / menselijke kanten?
5. Vrijeschool heeft bij nieuwe ouders en leerlingen vaak de associatie met een school waar weinig grenzen zijn en waar 'vrijheid blijheid' heerst. Hoe zie jij dit?
6. Hoe corrigeer jij gedrag van leerlingen? Wat zet je daarbij in?
7. Wie vertegenwoordigt in de school welke waarden? Waar sta jij zelf voor?

1.7 Vitaliteit en inventiviteit

Verwerkingsopdrachten

1. Wat raakt jou in dit interview?
2. Welke leerkracht van de basisschool of middelbare school heeft indruk op jou gemaakt? Waardoor komt dit?
3. Janneke van der Torn spreekt over levendige ontmoetingen en een persoonlijke band met leerlingen. Wat herken je hiervan in jouw lespraktijk? Hoe 'close' kan / mag het contact tussen leerkracht en leerlingen zijn volgens jou?
4. Welke vraag zou jij graag samen met jouw collega's uit willen werken?
5. Wat is voor jou een pareltje aan het vrijeschoolonderwijs?
6. Waar ben je zelf trots op? Waarin vind je dat jouw school / jouw collega's een pluim verdienen?
7. Wat zou samenwerking met andere vrijescholen jou op kunnen leveren?

1.8 Open naar twee werelden

Verwerkingsopdrachten

1. Wat raakt jou in dit interview?
2. Wat is het mantra van jouw school? Wat doet dit met jou?
3. Van waaruit heb jij voor de vrijeschool gekozen?
4. Waar heb jij 'ja' tegen gezegd toen jij aan deze school kwam werken?
5. Jan Alfrink beschrijft dat de tijd rijp is dat vrijescholen duidelijk maken waar zij voor staan. Als jij iemand nieuw leert kennen, wat vertel jij dan over jouw werk als vrijeschoolleerkracht en over jouw school?
6. Wat is volgens jou een echte (antropo)soof? Pas jij zelf in deze definitie?
7. Jan beschrijft ook dat werken als vrijeschoolleerkracht een voortdurend proces van zoeken en onderzoeken is. Herken je dit en hoe ervaar je dit?

1.9 Ideaal en werkelijkheid

Verwerkingsopdrachten

1. Wat raakt jou in dit interview?
2. Welke idealen streef jij na in je werk?
3. Vrijheid speelt een belangrijke rol in het vrijeschoolonderwijs (het zit zelfs in de naam).
Waarin heb jij vrijheid nodig?
4. Waar ben jij binnen jouw school verantwoordelijk voor en op aanspreekbaar?
5. Waar liggen jouw zwakke plekken, wat zijn jouw valkuilen? Waarin heb jij leiding / bijsturing nodig?
6. Deel jij de kritiek van Arend Zantinge op een hiërarchische organisatiestructuur of voel jij je hier juist wel prettig bij?
7. Wat in de school is voor jou 'vogel' en wat zijn 'veren'?

1.10 Werken aan groepsprocessen

Verwerkingsopdrachten

1. Wat raakt jou in dit interview?
2. Wat heb jij gedaan voordat je bij de vrijeschool kwam werken? Wat doe je in je vrije tijd?
Wat neem je uit deze levenservaring mee de school in?
3. Welke scholing heb jij gevolgd om vrijeschoolleraar te worden?
4. Hoe zijn jullie in de school met het vrijeschoolleerplan bezig?
5. Stel jouw team is een auto, welk onderdeel past dan het beste bij jou?
Of met andere woorden: welke kwaliteiten breng jij in in jouw team?
6. Wat doe jij in de begeleiding van groepsprocessen in de klas? Welke oefeningen gebruik je hierbij?
7. Welke bijdrage lever jij aan de gemeenschapsvorming in de school?

1.11 Je leven lang leren

Verwerkingsopdrachten

1. Wat raakt jou in dit interview?
2. In iedere leerling zit nog steeds het kleine kind dat wil spelen. Welke ruimte bied jij leerlingen om spelenderwijs te leren?
3. Ook in jou zit nog steeds een kind dat wil spelen. Welke ruimte bied jij jezelf om te ontdekken en experimenteren in jouw lessen?
4. Waar heb je strijd mee, in jezelf en in de school? Waar in wordt de puber in jou zichtbaar?
5. Loïs Eigenraam reikt een groot aantal mogelijkheden aan voor verdere studie en scholing.
Welke mogelijkheid spreekt jou het meeste aan?
6. Wat maakt dat jij je iedere dag opnieuw in wilt spannen om het beste uit jezelf te halen en dit aan de kinderen te geven?
7. Met welke andere (vrije)scholen werk je samen, of zou je samen kunnen werken?

1.12 Spelender-wijs

Verwerkingsopdrachten

1. Wat raakt jou in dit interview?
2. Waarin is het leraarschap aan de vrijeschool voor jou een beroep en waarin een levenstaak?
3. Wat was het eerste boek dat jij gelezen hebt over de vrijeschool of de antroposofie?
4. Waarin herken jij het speelse, creatieve, kunstzinnige element in jouw lessen?
5. Wat versta jij onder 'spiritualiteit' en wat heb jij hiermee?
6. Wim van Bindsbergen spreekt over een spirituele dimensie bij het lesgeven en in ontmoetingen met leerlingen. Wat herken je hiervan? Wat doe jij hiermee?
7. Wat spreekt jou aan in de grondsteenspreuk van jouw eigen school?

1.13 Vragender-wijs

Naast deze 12 leerkrachten heb ik nog vele andere leerkrachten gesproken, zowel mensen die in de vrijeschoolgemeenschap een naam hebben opgebouwd, als leerkrachten die net binnen zijn gekomen. Daarbij merkte ik dat ieder mens weer een ander licht werpt op de vraag wat leerkrachten in een vrijeschool een vrijeschoolleerkracht maakt en daarbij ook eigen accenten legt. Ik heb dan ook geenszins de pretentie dat ik met deze 12 artikeltjes een compleet beeld heb kunnen geven. Sterker nog: ik nodig je uit om ook zelf met inspirerende mensen om jou heen in gesprek te gaan, pareltjes te verzamelen en die met elkaar te delen.

Verwerkingsopdracht

Zoek iemand in jouw eigen omgeving die voor jou een voorbeeld is van een goede vrijeschooldocent. Probeer waar te nemen wat hem of haar tot een goede vrijeschoolleerkracht maakt. Ga in gesprek en luister goed naar het verhaal achter de woorden. Ga bij jezelf na wat jij zou willen ontwikkelen. Welke eerste stap is daarvoor nodig?

Deel 2 In conclaaf

Verwerkingsopdracht

Welke centrale thema's haal jij nog meer uit voorgaande interviews? Welke behoeven voor jou nog nadere uitwerking? Wie kan jou daarbij op weg helpen?

Deel 3 In actie

3.1 Zelfopvoeding

Verwerkingsopdrachten

1. Wat spreekt jou aan in de uitwerking van dit thema?
2. De eerste alinea gaat over het beeld dat wij, als wij op aarde komen, onze voornemens zijn vergeten. Herken je dit en zo ja, wat ben je van je eigen voornemens tot nu toe op het spoor gekomen?
3. De tweede alinea bevat de aanbeveling om in een ritmisch proces toenadering te zoeken tot de ander en weer tijd te nemen voor jezelf. Herken je dit en hoe geef jij dit vorm in jouw leven?
4. De derde alinea gaat het over het omvormen van de vier wezensdelen. Ze zijn in omgekeerde volgorde beschreven: omvorming van het Ik, het astraallichaam, het etherlichaam en het fysiek lichaam. Welk omvormingsproces vraagt bij jou op dit moment de meeste aandacht?
5. Sommige geïnterviewden beschrijven het leraarschap op een vrijeschool als een roeping. Hoe is dit voor jou?
6. Met welke spreuken leef jij allemaal? Wat doen die met jou?
7. Waarop en hoe vraag jij feedback aan leerlingen?

3.2 Het pedagogisch doel voor ogen houden

Verwerkingsopdrachten

1. Wat spreekt jou aan in de uitwerking van dit thema?
2. Wat wordt er volgens jou bedoeld met het woord 'ontsluieren'?
3. De Duitse brontekst is 'Du sollst sein Rätsel löschen'. Hoe zou jij dit willen vertalen?
4. Jaap van de Weg spreekt over meditatie als een weg om licht aan te steken, ruimte te scheppen en krachten te bundelen. Welke vorm van meditatie past bij jou?
5. Halverwege wordt gesproken over de vrije keuze om te werken aan je eigen innerlijke ontwikkeling, een innerlijke scholingsweg te gaan. Welke keuze maak jij? Wat kunnen anderen hiervan merken?
6. Op welke momenten ervaar je dat je samen met collega's en/of ouders een kring om de kinderen vormt?
7. Welk aandeel heb jij hier zelf in om dit soort ervaringen mogelijk te maken?

3.3 Vrijeschooldidactiek scheppen vanuit de vrijeschoolpedagogiek

Verwerkingsopdrachten

1. Wat spreekt jou aan in de uitwerking van dit thema?
2. Kun jij je momenten herinneren waarop je samen met leerlingen in een *flow* terecht kwam? Wat maakte dat dit kon gebeuren?
3. Welke inspiratiebronnen gebruik jij bij het voorbereiden van jouw lessen?
4. In de vierde alinea staat 'vrijeschoolonderwijs dient steeds opnieuw geschapen te worden'. Dat is toch niet te doen! Of toch wel? En zo ja, hoe doe je dat dan?
5. Welke aanwijzingen van Steiner helpen jou om 'wakker' te blijven?
6. Zie jij mogelijkheden om dezelfde lesstof op verschillende wijze in zowel ochtendperiode, vakles en middagperiode aan te bieden, zoals Frank de Kieft bepleit?
7. Waar maak jij gebruik van bestaande lesmethoden en ICT-hulpmiddelen? Hoe zorg jij dat je 'baas boven boek/computer' blijft?

3.4 De eigen schoolorganisatie samen vormgeven

Verwerkingsopdrachten

1. Wat spreekt jou aan in de uitwerking van dit thema?
2. Steiner bepleitte een maatschappelijk concept waarin opvoeding en onderwijs (het *geestesleven*) zich vrij kan ontwikkelen, onafhankelijk van het *rechtsleven* en het *economisch leven*. Wat zouden hiervan voordelen kunnen zijn?
3. Van oorsprong is het vrijeschoolonderwijs gestart vrij van overheidsbemoediging (zowel wat betreft onderwijsinhoud, juridische als economisch). Inmiddels is de overheidsbemoediging niet langer weg te denken. Welke kansen en bedreigingen heeft dit voor de vrijeschool?
4. Wat herken je in jouw school nog terug van lerarenzelfbestuur? Wat maakt dat dit kan functioneren? Welke uitdagingen brengt dit met zich mee?
5. Waarin hebben in jouw school hiërarchische structuren een intrede gedaan? Wat maakt dat deze kunnen functioneren? Welke uitdagingen brengen die met zich mee?
6. Welke knelpunten spelen er op dit moment in jouw school op het gebied van leiderschap?
7. Welke bijdrage kun jij op jouw plaats leveren aan de schoolgemeenschap?

3.5 Een innerlijke scholingsweg gaan

Verwerkingsopdrachten

1. Wat spreekt jou aan in de uitwerking van dit thema?
2. Rudolf Steiner gaat er van uit dat mensen meerdere keren incarneren. Hoe zie jij dit?
3. In de tweede alinea staat een visie beschreven op de mensheidsontwikkeling. Het biedt een perspectief op waar wij met elkaar naar op weg (kunnen) zijn. Welk beeld heb jij over de toekomst van de mensheid?
4. Welke band/interactie heb jij met het mineralenrijk, plantenrijk, dierenrijk, de samenleving, hogere wezens?
5. Welke handreikingen voor het gaan van een innerlijke scholingsweg zijn voor jou bruikbaar op dit moment?
6. Welke inwijdingsweg spreekt jou het meeste aan / trekt jou het meest: oosterse weg, christelijke weg of (christelijke) rozenkruiswieg?
7. Welke ingang past het beste bij jou: de weg van het hoofd, de weg van het hart of de weg van de handen?

3.6 Verdiepen in de achtergronden

Verwerkingsopdrachten

1. Wat spreekt jou aan in de uitwerking van dit thema?
2. Welke boeken staan er al op jouw boekenplank? Welke heb je al gelezen?
3. Stel dat je aan de andere kant van de wereldbol een vrijeschool mag opzetten. Welke drie boeken zou je dan daarvoor meenemen?
4. Welke boeken komen er op jouw verlanglijstje te staan?
5. Welk tijdschrift ben je (of de school) op geabonneerd? Welke lees je regelmatig?
6. Welke scholingsmogelijkheden spreken jou aan?
7. Welke vraag heb je op dit moment?

3.7 Midden in deze wereld staan

Verwerkingsopdrachten

1. Wat spreekt jou aan in de uitwerking van dit thema?
2. Hoe beleef jij de verhouding tussen vrijeschool en de buitenwereld?
3. Hoe is jouw relatie met ouders? Wat investeer je hier in?
4. Hoe is de relatie tussen ouders en de school? Welke ontmoetingsmogelijkheden zijn er? Welke informatie en ondersteuning bieden jullie aan en vragen jullie van ouders?
5. Wat hebben wij met andere (traditionele) vernieuwingsscholen gemeenschappelijk (Montessori, Dalton, Jenaplan etc.)? Wat kunnen wij voor elkaar betekenen?
6. Hoe is de relatie tussen jouw school en de onderwijsinspectie? Wat merk jij hier van?
7. Voor welk 'hot issue' zou jij je, samen met andere vrijescholen, hard willen maken?